

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI KÖZLÖNY.

Megjelenik a szüneteket kivéve havonként kétszer egy íven. Előfizetési ár egy évre 2 frt, fél évre 1 frt. Egyes szám ára 10 kr.

Gy. Csepreghy Károly, Ernyei Lajos, Dr. Komlóssy Ferenc, Vadász György, Vágölygi Béla s többek közreműködésével kiadja és szerkeszti
ZELLICER JÓZSEF,
tanítóképző igazgatótanár.

Az előfizetések, valamint a lap szellemi részét illető közlemények a „Népnevelő” kiadóhivatalához Nagyszombat-ba küldendők.

TARTALOM: A Kubinszky-emlékkő leleplezése. F. — P. — A rag és a képző. B. Kövesdy Jenő. — Pozsonyvármegye közigazgatási bizottságának f. évi augusztusban tartott ülése. Határozati javaslat stb. — Irodalom és művészet. — Vegyes.

A KUBINSZKY-emlékkő leleplezése.

Nagy, kegyeletes és fényes ünnepélyt ültek a kalocsa-egyházmegyei kath. tanítóegyesületek mult hó 29-én Baján (Bács m.), midőn nagynevű volt tanfelügyelők, **Kubinszky Mihály**, fölszentelt püspök és kalocsai kanonok, emlékének emelt diszes emlékkövet leleplezték.

A diszes emlékkő Gerenday budapesti hírneves szobrász és kőfaragó műtermében készült; tizenhatláb magasságra emelkedik ég felé; gyönyörű bianco karrarai márványból van faragva; súlya megközelíti a 260 mázsát; homlokzatát és oldalait remek műfaragások ékesítik; középkori román stílusban van tervezve és felállítva; tetején pedig félkörű tetőburkolattal a megváltás jele ékeskedik.

Mégis nem a művészi kivitel, nem az emlékkő nagyszerűsége az, mi ennek megadja valódi becsét, hanem azon ritka kegyelet és hála, mely azt létesíté. Az emlékkő nemcsak Kubinszky nagy nevét hirdeti a késő utódoknak is; hanem hirdetni fogja egyszersmind a „viribus unitis” nagy elv igazságát, a kath. tanítóegyesületek üdvös voltát és életrevalóságát, hirdetni fogja azon nemes lelkesedést, valódi kegyeletet és odaadó ragaszkodást is, melylyel a kalocsa-egyházmegyei kath. tanítói elhunyt

főnökük és az ottani kath. tanítóegyesületek, megalapítójuk iránt viseltettek.

Mindjárt a boldogult váratlan és korai halála után általánosan felmerült az eszme, hogy Kubinszky hült tetemei fölé az egyházmegyei kath. tanítóegyesületei emléket állítsanak. Mivel földi maradványai Baján lettek eltemetve, hol őt fáradhatatlan tanügyi utjában, iskolalátogatási körútja közepén, a halál utólérte, a bajavidéki kath. tanítóegyesület állott a dolog élére, s 1881. évi nagy gyűlésén Hengl Adolf bajai tanító indítványára megszavazták e célra a pénztári összeg felét, Fonyó Pál indítványára pedig gyűjtő ívet nyitottak a tagok között is avégre, hogy kiki tehetsége szerint maga is járuljon valamivel a kivitel elősegítéséhez. Rövid egy óra alatt 167 frt lett a jelenlevők által aláírva, s ezzel az első lökés meg volt adva a valószínűséghez. A nagy gyűlés által kiküldött bizottság folytatta ezután a gyűjtést, s egyúttal felszólította a kalocsamegyei kath. társegyesületeket az eszme felkarolására s a folytatólagos gyűjtések megindítására. Rövid idő alatt 1700 frt állt együtt. Az iskola nénék intézetei 450 frtot gyűjtöttek és áldoztak annak elősegítésére.

Alig mult el tehát egy év a kezdeményezés után, s az eszme megvalósult, a diszes emlékkő elkészült, még pedig oly művészi szépséggel és szakavatottsággal lett

az valósítva, hogy a Kubinszky emlékkönek, (melynek rajzát is hozta a Kath. Társadalom,) ízlés és kivitel tekintetében párját kell keresni.

De térjünk már át a leleplezési ünnepély leírására, mely a rendező bizottság által mult hó 29-re lett kitűzve, s melyre hivatalosak voltak nemcsak a kalocsa-egyházmegye tanfériai, hanem az ország valamennyi kath. tanító-egylete és tanfériai, — mi talán első szikrája volt hazánkban a kath. solidaritásnak és társjegyletek iránti minden esetre lekötő telező figyelemnek.

Hát hol is kezdjük?!

Már 28-án minden oldalról számos vendég érkezett. Bende József és Mayer Béla kanonokok, Balassy és Molnár címz. kanonokok, Bende Imre ujvidéki apát, Szulik becei és Pécsy tolnai prépostok, Zittl, Pálich, Balassy, Bódy, Kurka, Horváth, Boros, Válics, Radoyich, Pilger, Bednár, Maison, Tóth, Vlahovics, Mezey, Boromizza, Kovácsics Máté és Károly, Meszner plebánosok, számos káplán, az érsek uradalmi tisztség, élén annak derék igazgatójával Horváth Ignáccal, Rosty Kálmán, Puck, Kleiner, Mócsy, Petrovác, Boromissza tanárok, s ezekkel az egyházmegyéből mindazok itt voltak, kik igazi érdemeket méltányolni, magasztos eszmékért lelkesülni, a boldogult iránti kegyeletes tiszteletüknek ünnepélyes kifejezést adni tudtak és akartak. De legszebben volt mégis képviselve az egyházmegye tanítói kara. A bajai, szántovai, almási és sükösdi espereskerületek majd minden tanítója jelen volt; ezen felül Kalocsáról, Ó-Kanizsáról, Adáról, Hegyesről, Vadkertről, Beceéről, Ujvidékről, Bezdánból s más nagyobb helyekről is szép számmal volt a tanítóság képviselve, jöllehet 20—30 firt kellett egyeseknek utiköltségre áldozni. Szintén nagy számmal voltak képviselve a szomszéd községek, mint Báthmonostor, Baracska, Csataalja, Vaskut, Gara, Rigica, Borsod, Szent-István, Sükösd, Csanád, Csá-

voly, Bikity, Almás, Kunbaja, Jankovác, Mélykut, Dautova, Szántova, sőt a más hitfelekezetű Szeremle is, mely községek derék elöljárói és polgárai önmagukat tisztelték meg és tüntették ki, midőn a nagy tanfériának (ki oly önfeláldozással törekedett a népnevelés szent ügyét szolgálni) drága emlékéért ily áldozatra és lelkesedésre is készeknek mutatták magukat.

Mindennek értékét fokozza és emeli, hogy 28-án csaknem egész nap kedvezőtlen időjárás volt, s a távolabbról jövők közül majd egész uton is áztak némelyek, mint pl. a kalocsai, adai, ókanizsai, hegyesi, vadkerteri tanfériak. Annál nagyobb volt az öröm és lelkesedés, midőn ennek dacára is megérkeztek, s midőn a számukra rendezett „ismerkedési estélyen“ a program értelmében pontosan megjelentek.

Az ismerkedési estélyt megelőzőleg felolvastattak és köztudomásra hozattak Majer István c. püspök, gróf Zichy Jenő, úgy szintén Tóth József pestmegyei főtanfelnagyügyelőnek a boldogult érdemeit oly nagy-szerűen méltató levelei; nem különben Lonkay, Breznay, Mayer Arnó szerkesztőknek ez alkalomból a bizottsághoz intézett lelkes szózata! Szintén felolvastattak a Budapestről, Esztergomból, Egerből, Nagyváradról, Szegedről, Erdélyből, Kolozsvárról, Győrből, Nagyszombatból, Sopronból s a pécsi egyházmegye több helyéről érkezett táviratok és levelek, melyekben a szellemi részvét és a boldogult érdemeinek méltatása jeleztetett.

Ekkor mentünk az ismerkedési estélyre, mely igen szépen volt látogatva, s az addig érkezett vendégek majd mind részt vettek benne. Az estélyen be lettek mutatva a boldogultnak három nagyságban készült és igen sikerült arcképei, melyek egyik legnevezeteseb budapesti udvari fényképésznél készültek, s melyekből az ünnepély napján 225 darab lett elárusítva, ami egymagában is eléggé tanuskodik arról, mennyien s mily mérvben tudják becsülni és méltányolni a boldogult érdemeit.

Szintén megbeszéltek ez alkalommal a vezéregyének által a katolikus tanító-egyesületek tömörülésére s az Eötvös alappal szemben egy „katolikus Kubinszky-alap“ megteremtésére nézve a tervezetek, miknek érvényesítése a közel jövőnek lett fentartva, hogy a jelen ünnepély fényét és nagyszerűségét ezek napi rendre hozása háttérbe egy pillanatig se szorítsa.

A tulajdonképi ünnepély azonban 29-ikén volt, mely nap az egész város ünnepies díszet öltött. A tanintézetek szüneteltek; menet alatt a bolthelyiségek zárva voltak; a különböző egyesületek és társulatok vették siettek az ünnepély fényét emelni. A törvényhatósági tagok a városházán sorakoztak, s a főispán Jankovich Aurel ur vezetése alatt szintén testületileg csatlakoztak a nagy halott emlékének ünnepléséhez, mi által csak a népnevelés ügye iránti meleg érdekeltségüknek és lelkesedésüknek adtak kifejezést.

Végre megérkezett az ünnepély órája. Kilenkor a gymnasiumi, képezdei és népiskolai ifjúság sz. misét hallgatott, melynek végeztével az ünnepély kezdődött. Az egyházi ténykedést Bende József kanonok végezte fényes segédlettel, Szulik prépost és Berenyi apát szintén infulát viseltek. A templomban ünnepélyes koporsó szentelés volt, melynek végeztével megindult a nagyszerűen impozáns menet, melyhez hasonlólt Baja város csak a boldogult temetésekor látott.

Legelől mentek a népiskolák, tanítóképezde, leánynövelde, a gymnasium ifjúsága. Ezt követték: a 48-as honvédek díszruhában és zászlójukkal, a bajai ifjúsági egyesület, iparos-társulat és egyéb egyesületek képviselői, majd a vegyes férfi közönség, a szomszéd községek küldöttei és képviselői, a katonai és polgári hivatalok küldöttei, a más hitfelekezetek képviselői, Baja város törvényhatósági tagjai, tanácsa és főispánja, utánuk a tanfériak hosszú sora, az énekesek és a papság, melynek élén 20—30 ferencrendű szerzetes lépdelt. A pontificans

után jött a káptalan képviselője a muce-tumos egyházi méltóságok által körülvéve, a koszorút vivő leánykák fehérben, az iskolanénék, a testvérek és rokonok, a bajai kath. nőegyesület képviselői, a hajadonok és ifjabb hölgyek, végre a vegyes női közönség. A beláthatatlan hosszú menet oly impozáns volt, a rend és sorakozás oly példás és önkénytes, hogy az ezrekre menő sokaság ily programmszerű kivonulása mindenkint egyaránt meglepett és elragadott. Ily menetet csak látni is magasztos érzetet keltett. A temetőben szintén nagy népsereg várta a menetet!

Az indulás pont fél tízkor történt, s mire a menet a Szt.-Rókusról nevezett sírkertbe ért, 10 óra elmúlt. Itt Bende József apát kanonok fényes segédletével requiemet mondott a boldogult lelki nyugalmaért, mi alatt a baja-vidéki kath. tanító-egyesület tagjai négyes hangon gyönyörű énekeket zengettek, mit offertoriumkor megható duett váltott fel.

Mise után a koszorúkat vivő leánykák sorfalat képeztek a gyászleppellel eltakart díszes síremlék mellett, s mialatt a sokaság a sír körül, az énekesek és tanfériak pedig az emlékkő bal oldalán elhelyezkedtek, Mayer Béla kanonok ur a rögtönözött szöszékre lépett, s megkezdette kiváló szónoki tehetségéről tanuskodó s úgy alakilag, mint tartalmilag minden tekintetben kiemelkedő emlék-beszéde elmondását. (Ez emlék beszédet jövő számunk hozni fogja.)

A beszéd alakjainak és tartalmának nagyszerűségét emelte a ritka emelkedett-ségű, teljesen átérzett, mindenütt kellő arc-és taglejtéssel kísért elragadó előadás, mely nemcsak a gyengédebben érző körülálló hölgyek, de az élemedett s az elfásultnak látszó férfiak szemeiben is csillogó könnyeket fakasztott. A csend és figyelem, melyet a meghatottság minden részében idézett elő, a szó legszorosabb értelmében vett elragadtatás, mely mindenkit egyaránt elfogott, lehetségessé tette a távolabb állókra is min-

den egyes szótagot kellően megérteni, s a jó negyed órai beszédnél elragadtatásában csak azt sajnálta legfőlebb mindenki, hogy a varázshatású szónoklatnak oly hamar vége lett.

A közönség még fel sem lélezett elragadtatásáról, midőn az emlékbeszéd utolsó szavánál lehullott a gyászlepel Gerenday hirneves köfaragónk műremekéről, az emlékköröl. A szobor óriási nagysága, a csaknem tejszinű ékes kő, a symbolumok egyaránt sikerült kivitele, a püspöki jelvények, mirtussal övezett kehely, a halhatatlanság dicskoszorúja, a kialudt fáklyák, a mulandóságra figyelmeztető homokóra, a feliratok megragadóan szép bevésése, a homlokzati sírversek és a baloldalra vésett kegyeleteljes emlékirat sokat mondó jelentősége, mind mind oly hatást keltett, hogy szinte jól esett ezeken addig elmerengni, míg Lesse-diczky Károly derék tanítónk és zeneszerzőnk vezetése alatt Szulik prépost urnak dallammal ellátott alkalmi versezét énekelték. Csak akkor ocsudott fel a nagy közönség élvezetes elmerengéséből, midőn ismét elragadtatással hallatta:

„Nincs babérunk szent sírodra
Mennyit érdemed kíván,
A melyet te munkálkodva
Isten előtt kivíval.
Annyi ifju, annyi kised,
Kikért áldozád magad,
Szívben hordja szent emléked,
S áldja meghült porodat!“

Nincs toll, mely ily előzmények után ennek hatását leírja, valamint leírhatatlan annak hatása is, midőn az első három szak után végzett emlékkő beszúntelés végeztével egészen más és szintén új dallammal eme szavakat énekelték épen záradékul:

„Élni fogsz,“ — „élni fogsz,“ — „élni fogsz,“ — „habár elhunytál,“ — „élni fogsz,“ „szívünkben örökre te“ . .

Ekkor véget ért az ünnepély, de nem a meghatottság és elragadtatás, melyet a jelen voltak talán soha feledni nem tudnak és nem fognak. Nem egy mondá: soha nem tudnám magamnak megbocsátani, ha itt nem

lettem volna, — és ha magam is részt nem veszek, el sem tudnám képzelni, el sem tudnám hinni ez ünnepélynek nagyszerűségét és elragadó hatását.

Záradékul az emlékvers éneklése alatt körülragatott szebbnél szebb s nagyobb nál nagyobb koszorúban gyönyörködött a nagy közönség. Zichy Jenő grófé akkora volt, hogy a 12—13 éves leánykák egyike sem volt képes a temetőbe kivinni, előre kellett egy izmos férfi által küldeni. Baja város ezüst babér koszorút, a bajavidéki kath. tanítóegyesületek díszes eserkoszorút, a bajai iskolaszék myrtus koszorút, Mayer István püspök, hosszú levelű dicsbabérfüzért, a bajai leányiskola örökzöld koszorút tett sírhalmára. Hasonló mystikus jelentősége volt igen sok más koszorúnak is, melyek közt nevezetesebbek voltak még: a kalocsai főkáptalané, Czirfusz kir. tanfelügyelőé, a Miasszonyunkról nevezett iskoláné, a cisterci rend bajai társházáé, Kubinszky Lajos és családjáé, az unokatestvérek és összes rokonoké, a bajai kath. nőegyleté, a szabadkai első nőegyleté, a bajai ipartársulaté, a bajai ifjusági egyleté, a kalocsai férfi és nőképezde tanárai, a kalocsavidéki, bácsiszavidéki, esztergomvidéki kath. tanítóegyesületeké, dr. Ivánovics és családjáé, a szent-istváni kath. tanítóegyesületé, a bajai képezde tanári karáé stb. stb.

Mindezen koszorúk szebbnél szebb felirattal voltak ellátva, mint pl.: „A legjobb testvér sírhalmára“, — „A népiskolák legnagyobb barátjának“, — „Hazánk legnagyobb tanfériának“, — „A tanfériák feledhetetlen atyjának“, — „A kath. tanító egyesületek létesítőjének és apostolának“, — „A délmagyarországi nagy iparos gyűlés társelnökének“, — „A szellemi nagy előharcosnak“, — „A vallás és népnevelés lángbuzgalmú apostolának“, — „Szeretett és feledhetetlen főnökünknek“, — „A nagy tanfériú emlékének“, stb. stb. Kimagaslott mégis mindenik fölött dr. Majer István püspök eme felirata:

„Kit haza s egyház áld, emléket s dícsosorút nyer.
Hősi erényeknek — díja örök korona“!

Alig tudtunk megválni a temetőtől, melyet a rossz idő dacára e napon ezrek és ezrek processióként látogattak. A köznép jó része t. i. a menet láttára, mások ismét az ott voltaktól értesültek csak a nap jelentőségéről, s mindenki látni, mindenki bámulni akarta a szeretett halott emlékkövét és koszorúit. Valóságos zarándoklat volt ott még másnap is, ami még inkább emeli a nap jelentőségét, mert ez mindennél fényesebben tanuskodik róla, hogy a menetben a város színe, java, értelmisége volt főképen képviselve, mint amely osztály, leginkább képes a boldogult érdemeit méltányolni és emlékeért lelkesülni.

De kövessük már az értelmiséget és tanfériákat, kik közül 200-an déli 1 órakor a díszes „Nemzeti kaszinó“ helyiségében gyültek össze társas ebédre. A vidékiek közül nagyon sokan haza siettek, mert az eső fenyegette őket, s a rossz idő a helybeliek közül is sokakat visszatartott, mégis tömve lett a nevezett egylet tágas helyisége. Mondanom sem kell, hogy ebéd alatt a felköszöntések sem hiányoztak.

Berényi Dániel bajai apát-plebános XIII. Leó pápa ő szentségére, Allaga Imre bajavárosi főjegyző ő Felségére a királyra, Mayer Béla kanonok Haynald Lajos bibornok érsek ur Ő Eminentiájára (ki egyuttal egy üdvözlő távirat küldését indítványozta bib. érsekünk ő Eminentiájához, melyre csakhamar annak megleghangu válasza is megérkezett), Molnár János címz. kanonok Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi m. k. minister ő Excellenciájára, Szulik József óbecsei prépost-plebános a kalocsai főkáptalanra, dr. Ivánovits Pál bajai orvos a hirtelen beállt betegség következtében akadályozott Jankovich Aurel Baja és Szabadka városok főispánja helyett a tanítókra, Pécsi József tolnai prépost-plebános Mayer Béla kanonokra, Mócsy Antal képezdei igazgatótanár a bajavidéki róm. kath. tanítóegyesület tagjaira, Fonyó Pál ba-

jai hittanár Jankovich Aurel főispán ő méltóságára, és Baja város törvényhatósági bizottsági tagjaira, Lissák János bajai tanító a tanfériákra, Pécsi József tolnai prépost Berényi Dániel apátra, Szélig Ferenc bajai tanító Szulik József prépostra stb. stb.

Igy ért véget a nagyszerű ünnepély, mely eseményt képez kath. tanügyünk történetében, s melynek igazi értékét szintén azon nemes érzelmek adták meg, melynek neve: ragaszkodás, hála, elismerés, tisztelet és . . . kegyelet!

Épülnünk kell ezen érzelmek ily ünnepélyes kifejezése felett; épülnünk annál is inkább, mivel midőn a nagy tanférfitü emlékkövét kath. tanfériaink ily ünnepiesen leplezték le, egy nagy és szent eszme mellett tüntettek; mert az általuk emelt és leleplezett szobor a keresztény nevelészet elvek dicsőítése, saját hivatásuk fenségének, szent meggyőződésük- és nemes érzelmeiknek emberi nyelvnél ékebben szóló hirdetője; de örvendetes záloga egyszersmind, — mint az ünnepi szónok mondá, — azon biztató reménynek is, hogy az alatta nyugvó nagy tanférfitü által szolgált elvek ily lelkesedés és nemes bajnokok mellett előbb-utóbb diadalmaskodni fognak!

Vajha mielőbb megérthetnők ennek teljes érvényesítését és diadalát!

F. + P.

A rag és a képző.

B.

Hogy nevezzük azon szerszámot, melyet az ácsok, pintérek és az asztalosok fűrásra használnak, és a hosszú, vége felé hegyes része vasból, a másik fából van, és kézbe fogják, az egésznek pedig T alakja van? Mi a fűró? (Feliratik: a fűró eszköz.)

Minek mondunk valamely országot azért, mert király a feje? (Azt királyságnak mondjuk.) Képez a „királyság“ szóból mondatot! (Felirandó: a királyság nagy.)

Némely embernek van annyi sok írni valója, hogy segítségül más embert fogad

magának, aki neki az írásban segít; hogy nevezzük azon embert? (Irnoknak.) Mit tesz tehát az irnok? (Felirandó: az irnok ír.)

Miről szoltunk az első mondatban? Hadd el az utolsó betüt, és mondd ki akként e szót „fúró“! — É. gy! Ezen szóból tehát e szót „fúró“ úgy képeztük, hogy az „o“ betüt hozzá kapcsoltuk. Hogyan képeztük e szót „fúró“ a „fúr“ szóból te N? — (aláhuzva). Hogyan képeztetett a második mondatban „király“ szóból „királyság“? — Az képeztetett e szóból „király“ a „ság“ ragnak hozzá kapcsolásával (aláhuzva). Hát a harmadik mondatban „irnok“ szó hogyan képeztetett az „ír“ szóból? Az „irnok“ szó a „nok“ rag hozzájárultával képeztetett (aláhuzva). Mely tagok segítségével képeztük: fúró, királyság és irnok szavakat te N?

É. gy! Azon ragokat, melyek segítségével más szavakat képeztünk, képzőknek mondjuk. — Mit mondunk képzőknek? — Mi a képző te N? — Mik ezek is (mutat: ó, ság és nok ragokra)? — Mely képzővel képeztetett e szó „kép-es“ te N? Hát e szó „nép-ség“? — Olvasd az első mondatot te N? — Mondd ki a második szavat képző nélkül! — Értünk-e már valamit „fúr“ alatt? A „fúr“ alatt már értünk valamit. Az asztalos „fúr“ tehát annyit tesz, mint az asztalos fúróval lyukakat csinál.

No mondd meg most e szavat képzővel együtt! — Mi a fúró? — De a fúró mást jelent, mi okozta e szó jelentményének változását te N? E szó jelentményének változását a képző okozta. — Olvasd el a második mondatot te N? — Mit jelent e szó királyság? E szó királyság országot jelent. Hát e szó „király“ mit jelent? E szó király embert jelent. E két szónak különböző jelentményét mi okozta N? E két szónak különböző jelentményét a képző okozta. — Olvasd el a 3-ik mondatot! — Hol van e szóban „irnok“ a képző? A képző e szónak jelentményét is megváltoztatta. A képző tehát a szónak a jelentményét mindig megváltoztatja. Mit okoz a képző, ha a szóhoz csatoltatik te N? — Minthogy a kép-

ző a beszédben is igen szükséges, azért beszédrészeckének mondjuk. Minek mondatik a képző is? — Miért mondjuk beszédrészeckének? — Vigyázzatok! A képző oly beszédrészecke, mely a szókhöz csatolva ezek jelentményét megváltoztatja. Minek mondjuk azon beszédrészeckét, mely a szókhöz csatolva azok jelentőségét megváltoztatja? — Mi a képző? No most ismételd, mi a rag te N? — A rag oly beszédrészecke, mely a szók végéhez ragasztva, ezek egymásközi viszonyát mutatja. Hát a rag megváltoztatja-e a szók jelentményét? A rag nem változtatja meg a szók jelentményét. — Mi a különbség a rag és a képző között te N? — A rag a szavak egymásközi viszonyát mutatja (jelentményüket nem változtatja); ellenben a képző a szók jelentményét megváltoztatja.

Mondd két szót, melyekben valamely rag fordulna elő te N? — (asztalnak, házzal). No most mondd két szót, melyek képzőt foglalnak magukban? (óra-s, vendég-lő). Erre következik gyakorlás valamely olvasmányban, s írásbeli gyakorlat.

A fúró eszköz.

A királyság nagy.

Az irnok ír.

Gyakorlat: 1) Keressétek ki, és írjátok fel az x olvasmányban foglalt szavakat a ragokkal együtt!

2) Írjátok fel az N. olvasmányból a képzővel alakított szavakat palatáblaitokra!

3) Képezzetek a következő ragokból szavakat: t, ok, mok, ról, hoz, ig, ból, nél, val, úl!

4) Képezzetek a következő képzőkből szavakat: ó, ász, es, ás, lő, ség!

Kövesdy Jenő.

785. sz.

I. 1882.

Fozsonyvármegye közigazgatási bizottságának f. évi augusztusban tartott ülése.

Határozati javaslat

a pontos iskoláztatás eszközlése tárgyában 1882₃. tanévben. A vmegye összes szolgabírójának kiadandó.

A kir. tanfelügyelő a mult tanév alatt is tapasztalván azt, hogy a községi elöljárók nagy része

az iskola-ügyekre vonatkozó kötelességeiket nem teljesítette oly pontossággal, mint azt a törvény követeli: meghagyatik tehát a járási szolgabírák útján az összes községi elöljáróknak, hogy a tanköteles gyermekeknek pontosan teljesített és a lehetőleg a szeptember hó elejétől számítandó tanév elején már véglegesen megállapított összeírását nem csak a megyei közigazgatási bizottsághoz küldjék be, de annak egy példányát az illető iskolaszékeknek is annak idején átszolgáltassák. A tanév kezdete előtt egy héttel, tehát augusztus utolsó hetében a szülőknek kihirdetés útján tudokra adják a gyermekek iskolába küldésének, vagyis a szorgalomidő megkezdésének idejét, nemkülönbén hogy minden szülő, gyám vagy gazda a gondozása alatt levő gyermekeket életévök 6-dikának betöltésétől 12-éig a mindennapi, éltök 13-dik évétől a 15. év betöltéséig pedig az ismétlő iskolába járítani tartozik. Kötelességökké tetteik továbbá a községi elöljáróknak arra is szigorúan felügyelni, hogy a községbeli iparosok oly gyermekeket, kik éltük 12. évét még be nem töltötték, tanoncokul fel ne vegyenek, az iparos tanoncok pedig éltök 13. évétől 15-éig az ismétlő iskolába járjanak. Az iskolába nem járóknak a tanítók által hetenkint benyújtott névjegyzéke alapján az illető szülőket azonnal megintsék s ennek sikertelensége esetében a törvényes büntetés (lásd az 1868. évi 38. t. c. 4. §) fokozatosan alkalmazzák. Ha pedig a tanítók a mulasztók névjegyzékét rendszeresen be nem szolgáltatnák, azt minden két hétben maguk követeljék be az elöljárók és személyesen győződjenek meg eljárásuk eredményéről; magától értetődően, hogy az iskolaszékeknek e tekintetben kötelességeiket a községi elöljárókkal lehetőleg egyetértve kell teljesíteniök. Mindezek pedig azon megjegyzéssel hagyatnak meg a községi elöljáróknak, hogy azon esetben, ha bármely tekintetben részükről kötelességmulasztás tapasztaltatnék, és különösen, midőn az ismétlő tanköteleseknek iskoláztatása a községi elöljárók által épen nem eszközöltetnék: a törvényben előírt legszigorúbb eljárás fog ellenük foganatosíttatni. Egyúttal a szolgabíráknak tájékozással kiadatik a tanfelügyelőség által szerkesztett kimutatása azon községeknek, melyekben a lefolyt tanévben a tankötelesek iskoláztatása rossz volt,*) mivel sok gyermek oktatás nélkül kóborolt; s így első sorban ezen községek ellenében foganatosítsák a legszigorúbb rendszabályokat.

K. m. f.

Botló Pál,	Róth József,
főjegyző,	tanfelügyelő,
(fő- és alispán távollétében)	előadó.
m. biz. h. elnök.	

*) Jövő számunk hozza.

Szerk.

Irodalom és művészet.

— „Magyarország“ címen a magyarosodás érdekében havi folyóiratot szerkeszt és ad ki Ardeyi Dezső a Pozsonyból ismert tehetséges hirlapíró. A terjedelmes és tartalmas folyóiratból most még csak egy kivonatot kaptunk, mintegy mutatványul. Jeles írótól hoz társadalmi és szépirodalmi közleményeket. Előfizetési díja egy évre 4 frt. Csekélyebb fizetéssel bíró lelkészek, tanítók, jegyzők s községi elöljárók 2 frtéért kaphatják a folyóiratot. Az előfizetések Bpest, Sándor utca 12. sz. a. küldendők. Meleglen ajánljuk olvasóinknak.

— „Gondolatok a tanítás és nevelés köréből. Irta Dr. Kellner Lőrinc. A 10. kiadás után a szerző engedélyével átdolgozta s magyar szülőknek, tanfőfiaknak, nevelőknek és nevelésbarátoknak ajánlja Szűcs János, ócecei tanító. Budapest, 1882. A Hunyadi Mátyás intézet nyomása. Ára 1 frt. 50 kr. Kapható Ócecsén a fordítónál.“ A ki Kellner Lőrinc munkáit ismeri, a „Gondolatok“ c. művét sem fogja nélkülözhetni, mert mint maga a szerző mondja: „gondolatai sok izgatott kedélynek meghozták az óhajtott békét és megnyugtatót, mert a béke forrását keresték.“ Részünkről, kik a jeles művet átlapoztuk, azon óhajban állapodtunk meg, vajha nem találkoznék olyan kartársunk, kinek könyvtárát a „Gondolatok“ c. kitünő mű ne diszítene. Kartársainknak a legmelegben ajánljuk.

— „Magyar Népbarát“ megjelen minden vasárnap. Minden szám két ivnyi szöveget, egy ív regény-mellékletet, negyed ív gazdasági mellékletet és egy ív színes borítékot tartalmaz. Ingyenes havi mellékletül az „Uj Hölgyek Lapja“ c. divatlap egy ívét adja. Előfizetheti Budapesten, nagymezőutca 14. sz. Előfizetési árak egész évre 6 frt, fél évre 3 frt, negyed évre 1 frt 50 kr. Olvasóinknak meleglen ajánljuk.

— Megjelent az „Önüggyvéd“ című közhasznú mű 10. és 11-ik füzeté. (Irta Knorr Alajos, kiadta ifj. Nagel Ottó Budapesten.) E füzetben a szerző ismerteti a bányajog szabályait, különösen értekezik a kutatásról, a bányamérték, határközeg és külmérték adományozásairól, a bányarendélyezésekről, a bányatulajdon és ezzel járó jogok és kötelességekről, ismerteti a bánya-vállalkozó és földbirtokos közti viszonyt, a bánya vállalkozók egymásközti viszonyát, a bánya birtokosoknak tisztjeikkel és munkásaikkhoz viszonyát, a társaspénztárokat és a bányajogosi tványok megszűnésére vonatkozó szabályokat. Mindezek után új fejezet következik, melyben a szerző a katonai magánjogi ügyeket tárgyalja; különösen ismerteti a zsákmányjogot, a katonai bírói hatáskört polgári ügyekben, a katonai személyek becsület vesztésének magánjogi következményeit, a katonai személyek eselekvés-képességének korlátozásait a váltóképesség, adósság esinálás és házasság kötésére nézve és a há-

zassági biztosítékokat, s ezzel a munka második része befejezést nyer. A harmadik rész első fejezetében a szerző a beadványokról értekezik, szól beadványokat benyújtó személyekről, a beadványok tartalmáról és a beadványok bélyegéről. Egy füzet ára 30 kr. Az első tíz füzet külön füzeve, mint az egész mű első félkötete is kapható a kiadónál és minden hazai könyvkereskedésben. Ára 3 frt.

Vegyes.

— A tankötelesek névszerinti összeírása a pozsonymegyei tankerületben az 1882³. tanévre következő eredményt mutat: Van összesen 50,491 mindennapi s ismétlő iskolai tanköteles; közülök 38,293 mindennapi és pedig: 19,224 fiú, 19,069 leány; és 12,198 ismétlő és pedig: 6,338 fiú, 5,860 leány; vallás szerint eloszlik a mindennapi tankötelesek száma következőkép: 32,040 r. kath., 2,745 ágost. ev., — 851 helv. ev., — 2657 izrael, az ismétlő tankötelesek-é pedig: 10,284 r. kath., — 969 ágost. ev., — 277 helv. ev., és 668 izrael. Ezzel a tankötelesek összeírása be van fejezve, és pedig elég gyorsan, tekintve, hogy eddig mindig csak december elején lehetett az eredményt megállapítani, ami tekintettel a névszerinti adatok beérkezésére, elbírálására, át- és földolgozására, nem csekély munkálat. Az összeírás megtörténtével tehát a jó iskolázás alapja folyó tanévre meg volna vetve, tudjuk, kikkel számolhatunk, most már azon legyünk, hogy úgy számoljunk velük, azaz az iskolaszékek és községek a tankötelesek iskolabajárása szorítása iránt 8—10 hónapon át akkép iparkodjanak, hogy az iskolázásban köszönet is legyen. Látogassák az iskolaszékek tagjai hetenkint az iskolát, közöljék látogatásuk eredményét a havonként megtartandó iskolaszéki tanácskozásokon; közölje az iskolaszék hetenkint a községi elüljáróval az igazolatlan mulasztók névsorát, hogy az a hanyagül járó tanulók szüleit megbüntesse, akár pénz egyenértékű közmunkával is, ha birságot nem fizethetnek; a községi elüljárók pedig járjanak el szigorú törvényes és rendszabályi utasításukhoz képest következetesen, ha pedig az iskolázás kivételében úgy a községek, mint az iskolaszékek részéről jogos panaszok támadnak, közöljék azt a megyei tanfelügyelővel, ki azonnal és készségesen fog segíteni; mert ha nem közölnek vele semmit, nem tudhatja, hol és minő a baj, melyet a jó iskolázás előmozdítása érdekében el kell távolítanunk; a jó iskolázás azon eszköz, mely megszorító társadalmi állapotainkat hathatósan segíti majd javítani, a mire mindnyájunk, de kivált mi, az egyház és iskola férfiai hivatva vagyunk! Az általános iskolázás követke-

zetes és erélyes keresztülvitele által a néptanítók anyagi állapota is, mintegy varázsütéssel, fog javulni, sőt ennek amaz egyedüli eszköze; csak gondoljuk meg jól; nem kerül sok fejtörésbe azt belátni, legyünk csak tisztában az önségély elvével! P. S.

— Nyugdíjazás. A közoktatásügyi m. kir. ministerium Janda született Horvát Máriának, boldogult Janda János, volt szuchai r. kath. néptanító özvegyének az orsz. tanítói nyugdíjalapból évi 84 frtnyi segélypénzt engedélyezett; az özvegy fél éven át, vagyis f. évi szeptember 24-ig azonban a népoktatási törvény 140. §-a értelmében még bold. férje után a teljes fizetést és lakást is élvezte.

† Halálozás. Lackovich Mihály, alsó-domboi kántortanító f. é. okt. 6-án meghalt. Az ö. v. f. n.!

— Pályázat. A nagy-bittsei róm. kat. négy osztályú elemi népiskolánál újonnan rendszeresített negyedik rendes tanítói állomásra, melylyel 400 frt. készpénz és szabad lakás élvezete egybe van kötve, f. é. október 30-ára pályázat hirdettetik. Megkivántatik a magyar, tót és német nyelvbéli jártasság. Zenében jártasoknak előny adatik. A pályázók kellőleg felszerelt kérvényüket az iskolaszéki elnökséghez küldjék. Kelt Nagy-Bittsén (Trencsén vm.) 1882. szept. 23. Malocsay Gáspár c. k., bittsei alesperes-pleb., iskolaszéki elnök.

— Paedagogiai történeti naptár. 1837. é. okt. 21. * a „Népnevelő“ szerkesztője Szenicen, Nyitra vm.; a népiskolai tanírodalmat 33 művel gazdagította; legelterjedtebb művei: „A kis magyar, Magyar-tót Ábécés és Olvasókönyv, (2 év alatt 3 kiadást ért.) Magyar beszédgyakorlatok, Alkotmánytan“ stb.—1818. é. okt. 22. † Campe Henrik, a dessaui philanthropinum tanítója s később igazgatója, braunschweigi iskolatanácsos; művei: „Fiatl Robinson, Amerika felfedőzése és Tanácsadó a tapasztalatlan ifjuság számára“ stb. — 1838. é. okt. 24. † Lancaster József Newyorkban (* Londonban), a kölesönös olvasási módszernek meghonosítója (Bell-Lancaster); műve: „Improvement in education“ (1805.); az általa alapított szegények iskolájában 1000 gyermeket ingyen tanított, létesített tanítóképző intézetet is. — 1816. é. okt. 27. * Gáspár János Torockó-Sz. Györgyön, Torda-Aranyos vm.; a mai olvasókönyveknek úttörője, jelenleg Alsó-Fehér- és Kükölli vm. tanfelügyelője. — 1759. é. okt. 27. * Kazinczy Ferenc, Érsemlény, Bihar vm., iskola felügyelő és író, a Martinovics összeesküvés részese. — 1790. é. okt. 29. * Diesterweg Adolf Vilmos Frigyes, Siegenben. (Lásd a „Népnevelő“ 12. sz.) — 1811. é. okt. 31. † Salzmann Kristóf Gocsárd, gothai Schnepfenthal nevű jószágán. (Lásd a „Népnevelő“ 10. sz.)

zassági biztosítékokat, s ezzel a munka második része befejezést nyer. A harmadik rész első fejezetében a szerző a beadványokról értekezik, szól beadványokat benyújtó személyekről, a beadványok tartalmáról és a beadványok bélyegéről. Egy füzet ára 30 kr. Az első tíz füzet külön füzve, mint az egész mű első félkötete is kapható a kiadónál és minden hazai könyvkereskedésben. Ára 3 frt.

Vegyes.

— A tankötelesek névszerinti összeírása a pozsonymegyei tankerületben az 1882³ tanévre következő eredményt mutat: Van összesen 50,491 mindennapi s ismétlő iskolai tanköteles; közülök 38,293 mindennapi és pedig: 19,224 fiú, 19,069 leány; és 12,198 ismétlő és pedig: 6,338 fiú, 5,860 leány; vallás szerint eloszlik a mindennapi tankötelesek száma következőkép: 32,040 r. kath., 2,745 ágost. ev., — 851 helv. ev., — 2657 izrael, az ismétlő tankötelesek-é pedig: 10,284 r. kath., — 969 ágost. ev., — 277 helv. ev., és 668 izrael. Ezzel a tankötelesek összeírása be van fejezve, és pedig elég gyorsan, tekintve, hogy eddig mindig csak december elején lehetett az eredményt megállapítani, ami tekintettel a névszerinti adatok beérkezésére, elbirálására, át- és földolgozására, nem csekély munkálat. Az összeírás megtörténtével tehát a jó iskolázás alapja folyó tanévre meg volna vetve, tudjuk, kikkel számolhatunk, most már azon legyünk, hogy úgy számoljunk velük, azaz az iskolaszékek és községek a tankötelesek iskolabajjárása szorítása iránt 8—10 hónapon át akkép iparkodjanak, hogy az iskolázásban köszönet is legyen. Látogassák az iskolaszékek tagjai hetenkint az iskolát, közöljék látogatásuk eredményét a havonként megtartandó iskolaszéki tanácskozásokon; közölje az iskolaszék hetenkint a községi elüljáróval az igazolatlan mulasztók névsorát, hogy az a hanyagül járó tanulók szüleit megbüntesse, akár pénz egyenértékű közmunkával is, ha bírságot nem fizethetnek; a községi elüljárók pedig járjanak el szigorú törvényes és rendszabályi utasításukhoz képest következetesen, ha pedig az iskolázás kivételében úgy a községek, mint az iskolaszékek részéről jogos panaszok támadnak, közöljék azt a megyei tanfelügyelővel, ki azonnal és készségesen fog segíteni; mert ha nem közölnek vele semmit, nem tudhatja, hol és minő a baj, melyet a jó iskolázás előmozdítása érdekében el kell távolítanunk; a jó iskolázás azon eszköz, mely megszomorító társadalmi állapotainkat hathatósan segíti majd javítani, a mire mindnyájunk, de kivált mi, az egyház és iskola fér-fiai hivatva vagyunk! Az általános iskolázás követke-

zetes és erélyes keresztülvitele által a néptanítók anyagi állapota is, mintegy varázsütéssel, fog javulni, sőt ennek amaz egyedüli eszköze; csak gondoljuk meg jól; nem kerül sok fejtörésre azt belátni, legyünk csak tisztában az önségély elvével! P. S.

— Nyugdíjazás. A közoktatásügyi m. kir. ministerium Janda született Horvát Máriának, boldogult Janda János, volt szuchai r. kath. néptanító özvegyének az orsz. tanítói nyugdíjalapból évi 84 frtnyi segélypénzt engedélyezett; az özvegy fél éven át, vagyis f. évi szeptember 24-ig azonban a népoktatási törvény 140. §-a értelmében még bold. férje után a teljes fizetést és lakást is élvezte.

† Halálozás. Lackovich Mihály, alsó-dom-bói kántortanító f. é. okt. 6-án meghalt. Az ö. v. f. n.!

— Pályázat. A nagy-bittsei róm. kat. négy osztályú elemi népiskolánál ujonnan rendszerezített negyedik rendes tanítói állomásra, melylyel 400 frt. készpénz és szabad lakás élvezete egybe van kötve, f. é. október 30-ára pályázat hirdettetik. Megkivántatik a magyar, tót és német nyelvbéli jártasság. Zenében jártasoknak előny adatik. A pályázók kellőleg felszerelt kérvényüket az iskolaszéki elnökséghez küldjék. Kelt Nagy-Bittsén (Trencsén vm.) 1882. szept. 23. Malocsay Gáspár c. k., bittsei alesperes-pleb., iskolaszéki elnök.

— Paedagogiai történeti naptár. 1837. é. okt. 21. * a „Népnevelő“ szerkesztője Szenicen, Nyitra vm.; a népiskolai tanírodalmat 33 művel gazdagította; legelterjedtebb művei: „A kis magyar, Magyar-tót Ábécés és Olvasókönyv, (2 év alatt 3 kiadást ért,) Magyar beszédkyakorlatok, Alkotmánytan“ stb.—1818. é. okt. 22. † Campe Henrik, a dessauai philanthropinum tanítója s később igazgatója, braunschweigi iskolatanácsos; művei: „Fiatál Robinson, America felfedezése és Tanácsadó a tapasztalatlan ifjuság számára“ stb. — 1838. é. okt. 24. † Lancaster József Newyorkban (* Londonban), a kölesönös olvasási módszernek meghonosítója (Bell-Lancaster); műve: „Improvement in education“ (1805.); az általa alapított szegények iskolájában 1000 gyermeket ingyen tanított, létesített tanítóképző intézetet is. — 1816. é. okt. 27. * Gáspár János Torockó-Sz. Györgyön, Torda-Aranyos vm.; a mai olvasókönyveknek úttörője, jelenleg Alsó-Fehér- és Küköllő vm. tanfelügyelője. — 1759. é. okt. 27. * Kazinczy Ferenc, Érsemlény, Bihar vm., iskola felügyelő és író, a Martinovics összeesküvés részese. — 1790. é. okt. 29. * Diesterweg Adolf Vilmos Frigyes, Siegenben. (Lásd a „Népnevelő“ 12. sz.) — 1811. é. okt. 31. † Salzman Kristóf Gocsárd, gothai Schnepfenthal nevű jószágján. (Lásd a „Népnevelő“ 10. sz.)